

9 листопада. Пам'ять, доля, відповідальність.

Юрген Нільсен-Сикора

Чи справді 9 листопада – доленосний день для німців?

«Що за день – чудовий, як ніколи!» – співали пізнього вечора 9 листопада 1989 року разом жителі зі Сходу та Заходу Німеччини біля Бранденбурзьких воріт. Після 28 років відлитого в бетоні поділу це був один із найщасливіших моментів у німецькій історії ХХ століття.

Але чи справді 9 листопада – доленосний день для німців, як це так часто стверджується? Адже 9 листопада відбулося чимало історичних подій, що закарбувалися в колективній пам'яті. 9 листопада 1918 року в ході революції в Німеччині рейхсканцлер Макс Баденський повідомляє про зречення імператора. Невдовзі після цього [соціал-демократ]* Філіп Шайдеман і [керівник ліворадикального «Союзу Спартак»] Карл Лібкнехт проголошують республіку. Рівно через п'ять років у Мюнхені баварська поліція вчиняє криваву розправу над учасниками так путчу Гітлера-Людендорфа [також відомого як «Півний путч»] після того, як прем'єр-міністр Баварії Густав фон Кар відмовляється підтримувати Гітлера й оголошує вночі по радіо повідомлення про розпуск НСДАП.

З того часу 9 листопада набуло для націонал-соціалістів особливого значення. Невипадково саме 9 листопада 1925 року Гітлер видає розпорядження про створення СС, невинно само 9 листопада 1936 року нацисти зносять пам'ятник [німецькому композитору єврейського походження] Мендельсону Бартольдї в Лейпцигу, через що мер міста Карл Фрідріх Герделер демонстративно подає у відставку. І невинно само 9 листопада 1938 року в Німецькому Рейху відбуваються організовані напади на євреїв і єврейські заклади. Підпалюються синагоги, руйнуються тисячі єврейських магазинів, будинків і квартир. Через листопадові погроми гинуть кілька сотень осіб.

Поруч із цими ключовими моментами німецької історії є ще декілька не таких вже й неважливих подій, що знову-таки припадають на 9 листопада. У 1848 році після поразки Жовтневого повстання у Відні відбувається страта Роберта Блюма – попри його недоторканість як депутата Франкфуртських національних зборів від лівих лібералів. 9 листопада 1949 року міністри закордонних справ США, Великобританії та Франції вирішують розпочати переговори з Федеративною Республікою Німеччина, у результаті відбувається підписання Петерсберзьких угод, [що стає першим кроком до визнання Німеччини як самостійної держави та її входження в Європейську спільноту]. Конституційний суд Німеччини ухвалює 9 листопада 1955 року рішення про те, що австрійці, які проживають у ФРН і отримали німецьке громадянство у зв'язку з приєднанням Австрії до Німеччини в 1938 році, втрачають його, оскільки Австрія стала суверенною країною. Під час урочистого вступу на посаду нового ректора Гамбурзького університету 9 листопада 1967 року студенти розгортають транспарант із словами «Від академічних мантий тхне 1000-літнім смородом», що стають символом протестів 1968 року. Через два роки, 9 листопада 1969 року, ліворадикальна організація «Тупамарос Західного Берліна» закладає бомбу в будинку єврейської

---

*Тут і далі в квадратних дужках подані примітки до українського перекладу

громади в Берліні. Щоправда, бомба так і не вибухає. 9 листопада 1977 року члени [ліворадикальної] організації «Рух 2 червня» викрадають у Відні промисловця Вальтера Пальмерса, керівника компанії Palmers Textil AG, з метою отримання грошей для ведення «міської герильї» [партизанської війни в умовах міста]. Таким чином, 9 листопада – це своєрідний дволикий Янус німецької історії.

«Доля кличе!» – вигукує Гамлет у трагедії Шекспіра. І спочатку здається, що в Німеччині цей заклик раз у раз лунає саме 9 листопада. Але ми вже давно подолали притаманну ранньому модерну віру в долю й підходимо до подібних історичних моментів значно раціональніше. Адже всі ці події стали можливими лише через те, що люди діяли й поступали певним чином, і саме так твориться історія. Політика може впливати на неї. Не існує (історичних) подій без вчинків відповідальних осіб. У той же час від долі не втечеш. Нею керують Божі сили й випадки, непідвладні свободі ухвалення рішень людиною.

Якщо озирнутися на коротке ХХ сторіччя, то можна побачити, що період між 9 листопада 1918 і 9 листопада 1989 років утворює в німецькій історії своєрідний місток. І все ж таки те, що 9 листопада сталося так багато подій, які великою мірою визначили подальший шлях німців – що завгодно, але не доля. Ключові особи всіх цих подій були свідомими своїх дій, а тому – небезневинними. Вони не були позбавлені свободи й відповідальності. А крім того, ці події не визначають наших сьогоднішніх рішень.

9 листопада показує, що історія наповнена життям у кожний момент свого плину. Цей дуже особливий день у німецькій історії не в останню чергу ставить запитання щодо (історичної) відповідальності людей. Він закликає нас давати відповіді на події минулого, бути свідомим у теперішній час і долучатися до діалогу про майбутнє суспільства. 9 листопада – не доленосний день, а день, що постійно нагадує нам про відповідальність кожного окремого члена суспільства.

Юрген Нільсен-Сикора

Оригінальний текст німецькою мовою за посиланням
<https://www.kas.de/de/web/geschichte-der-cdu/kalender/kalender-detail/-/content/der-9.-november.-gedenken-schicksal-und-verantwortung-v2>
